

DOI: 10.31110/consensus/2024-03/092-102

УДК (UDC) 327.5

**EVOLUTION OF FORMS AND METHODS OF CONDUCTING MILITARY AND ARMED
CONFLICTS IN THE 20TH – 21ST CENTURIES****Iryna Krupenya*****Stanislav Karmazin******Abstract**

The article is devoted to the study of the forms and methods of conducting military and armed conflicts during the 20th – 21st centuries. The main approaches to the study of wars and military conflicts and the role of international organizations in their settlement are analysed. New challenges in warfare are explored, including cyber-attacks, hybrid threats, and information warfare. Based on the analysis of historical events and modern trends, the prospects for the development of wars and conflicts in the future are predicted, in particular regarding the situation in Ukraine and other hot spots of the world. The article emphasizes the importance of understanding the evolution of military conflicts in order to develop effective strategies for ensuring international security and preventing future conflicts.

The goal of the article is to study the forms and methods of conducting military and armed conflicts in the 20th–21st centuries.

The methodology of the study is based on the principles of scientificity, systematicity and objectivity with the use of general scientific methods: analysis and synthesis, systematic analysis and generalization, comparison.

The scientific novelty of the article lies in the fact that on the basis of state reports, materials of international mass media and resolutions of world organizations, monographs and scientific articles, the authors analysed the forms and methods of conducting military and armed conflicts in the 20th – 21st centuries and identified a number of key trends and characteristics that have important for understanding the current geopolitical situation and predicting future challenges in the field of international security.

Conclusions. The study revealed key trends in the evolution of military conflicts: increasing complexity and multidimensionality, impact of technological progress, emergence of new forms of confrontation (hybrid wars, cyber conflicts). Further hybridization of conflicts, growing role of technologies and information warfare are predicted. An integrated approach considering military, technological, social and economic factors is necessary for effective prevention and resolution of future conflicts.

Keywords: military conflicts, armed conflicts, evolution of warfare, international security, hybrid threats, cyberattacks, conflict resolution

* PhD in Political Sciences, Associate Professor of the Department of World History, International Relations and Methods of Teaching of Historical Disciplines, Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, Sumy, Ukraine. E-mail: 24tokiss@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3336-974X>

** Student of the Educational and Scientific Institute of History, Law and international relations, Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, Sumy, Ukraine. E-mail: karmazin271@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-5613-2751>

ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМ І МЕТОДІВ ВЕДЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ТА ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ У 20–21 СТОЛІТТЯХ

Ірина Крупеня*

Станіслав Кармазін**

Анотація

Стаття присвячена дослідженню форм і методів ведення військових та збройних конфліктів упродовж 20–21 століть. Проаналізовано основні підходи до вивчення війн та воєнних конфліктів і роль міжнародних організацій у їх врегулюванні. Досліджено нові виклики у веденні воєнних дій, включаючи кібератаки, гібридні загрози та інформаційні війни. На основі аналізу історичних подій і сучасних тенденцій прогнозуються перспективи розвитку війн і конфліктів у майбутньому, зокрема щодо ситуації в Україні й інших гарячих точках світу. Підкреслено важливість розуміння еволюції військових конфліктів для розробки ефективних стратегій забезпечення міжнародної безпеки та запобігання майбутнім конфліктам.

Метою даної статті є дослідження форм і методів ведення військових та збройних конфліктів протягом 20–21 століть.

Методологія дослідження ґрунтується на принципах науковості, системності та об'єктивності з використанням загальнонаукових методів: аналізу і синтезу, системного аналізу та узагальнення, порівняння.

Наукова новизна статті полягає в тому, що на основі державних звітів, матеріалів міжнародних ЗМІ та резолюцій світових організацій, монографій та наукових статей авторами проаналізовано форми і методи ведення військових та збройних конфліктів у 20–21 століттях та виявлено ряд ключових тенденцій і характеристик, які мають важливе значення для розуміння сучасної геополітичної ситуації та прогнозування майбутніх викликів у сфері міжнародної безпеки.

Висновки. Дослідження виявило ключові тенденції еволюції військових конфліктів: зростаюча складність і багатовимірність, вплив технологічного прогресу, поява нових форм протистояння (гібридні війни, кіберконфлікти). Прогнозується подальша гібридизація конфліктів, зростання ролі технологій та інформаційного протистояння. Для ефективного запобігання та вирішення майбутніх конфліктів необхідний комплексний підхід з урахуванням військових, технологічних, соціальних та економічних факторів.

Ключові слова: військові конфлікти, збройні конфлікти, еволюція війни, міжнародна безпека, гібридні загрози, кібератаки, врегулювання конфліктів.

Цитування: Крупеня, І. & Кармазін, С. (2024). Еволюція форм і методів ведення військових та збройних конфліктів у 20–21 століттях. *Консенсус*, 3, 92–102.

URL: <https://konsensus.net.ua/index.php/konsensus/article/view/126>

* кандидат політичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, Суми, Україна. Е-mail: 24tokiss@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3336-974X>

** студент Навчально-наукового інституту історії, права та міжнародних відносин Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, Суми, Україна. Е-mail: karmazin271@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-5613-2751>

Постановка проблеми. Війни та воєнні конфлікти залишаються однією з найбільших загроз для людства у 20-21 ст., незважаючи на прагнення до миру та розвиток міжнародного права. Науково-технічний прогрес, який приносить численні переваги в різних сферах життя, одночасно збільшує масштаби та руйнівну силу воєнних конфліктів. Поява новітніх збройних технологій, кібератак та гібридних загроз створює нові виклики у веденні воєнних дій.

Сучасні конфлікти характеризуються не лише традиційними військовими операціями, а й впливом на господарські системи, інформаційні простори та соціально-політичні структури. Кібератаки, гібридні війни та дезінформаційні кампанії стають не менш важливими аспектами воєнного конфлікту, ніж традиційні бойові дії. Ця еволюція війни в новітній історії вимагає ґрунтовного наукового дослідження для глибшого розуміння природи конфліктів, розробки стратегій протидії та прогнозування майбутніх сценаріїв.

Особливої актуальності набуває аналіз тенденцій у розвитку війни з урахуванням не лише технічних аспектів, але й соціально-економічних, політичних та культурних контекстів. Практичне прогнозування та запобігання майбутнім конфліктам стає завданням надзвичайної важливості, оскільки воно спрямоване на збереження миру та безпеки в світі. Вивчення еволюції війни в новітній історії служить основою для розробки ефективних стратегій управління кризами, дипломатичних ініціатив та міжнародної співпраці в сфері безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика еволюції форм і методів ведення військових та збройних конфліктів у 20-21 ст. знайшла відображення в роботах вітчизняних та зарубіжних дослідників. Теоретичні та практичні аспекти військових конфліктів в контексті міжнародних відносин розглядали В.П. Гетьманчук¹, Л.В. Губерський². Їхні дослідження заклали фундамент для розуміння складної природи сучасних конфліктів та їх впливу на міжнародну систему.

Окремі інформаційно-психологічні характеристики воєн досліджували А. Худолій³, Г. Ситник⁴ та О. Потехін⁵. Їхні роботи висвітлюють важливість психологічного аспекту сучасних конфліктів і роль інформаційної війни у загальній стратегії ведення бойових дій.

Питання впливу науково-технічного прогресу на зміну характеру війн розкривали Ю. Радковець⁶, В. Смолій⁷. Ці дослідники зосередили увагу на

¹ Актуальні питання сучасної політики: словник-довідник для працівників ОВС / за ред. проф. М.П. Гетьманчука. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. 188 с.

² Губерський Л. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 1999. Вип. 13. С. 3-7.

³ Худолій А.О. Інформаційна війна 2014-2022 рр.: монографія. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2022. 208 с.

⁴ Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): Підручник. К.: НАДУ, 2012. 544 с.

⁵ Потехін О.В., Клименко Ю.А. Європа на шляху до Другої світової війни: полемічні замітки. *Науковий щорічник «Україна Дипломатична»*. 2021. Вип. XXII. С. 127-144.

⁶ Радковець Ю.І. Ознаки технологій «гібридної війни» в агресивних діях Росії проти України. *Наука і оборона*. 2014. № 3. С. 36-42.

⁷ Перелом: війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. У

технологічних аспектах сучасної війни, аналізуючи вплив новітніх розробок на тактику і стратегію ведення бойових дій.

Феномен «гібридних війн» детально проаналізований у роботах В. Горбуліна⁸ та Є. Магди⁹. Їхні дослідження зробили значний внесок у розуміння природи та особливостей гібридних конфліктів, які стали характерною рисою сучасної геополітичної ситуації.

Окремі аспекти постмодерних і невійськових методів ведення війни досліджували В. Романенко¹⁰ та Л. Нікітіна¹¹. Їхні праці розширили розуміння сучасних конфліктів за межі традиційних військових дій, включаючи економічні, дипломатичні та культурні аспекти протистояння.

Водночас, незважаючи на значний обсяг досліджень, комплексного системного аналізу еволюції форм і методів ведення військ та збройних конфліктів упродовж 20–21 ст. досі не проводилося. Це зумовлює необхідність подальшого вивчення даної проблематики з метою створення цілісної картини трансформації війни в сучасну епоху.

Мета статті полягає у виявленні основних характерних рис та тенденцій розвитку військових і збройних конфліктів у 20–21 ст.

Виклад основного матеріалу. Дослідження війн та воєнних конфліктів вимагає міждисциплінарного підходу, що охоплює історію, політологію, соціологію, психологію та міжнародні відносини. Кожна з цих дисциплін пропонує унікальний погляд на природу та динаміку конфліктів.

Історичний підхід зосереджується на вивченні конкретних війн у їхньому часовому та культурному контексті. Наприклад, аналіз Першої світової війни (1914–1918) розкриває, як технологічні інновації, такі як кулемети та отруйні гази, радикально змінили характер бойових дій¹². Дослідження Другої світової війни (1939–1945) демонструє глобальний масштаб конфлікту та його вплив на формування післявоєнного світового порядку¹³.

Політологічний підхід розглядає війни як продовження політики іншими засобами, згідно з класичним визначенням Карла фон Клаузевіца. Цей підхід аналізує роль державних та недержавних акторів у виникненні та вирішенні конфліктів.

2-х кн. Кн. 2 / Відп. ред. В. Смолій; Упоряд. Г. Боряк, О. Ясь / НАН України, Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022. С. 803–1526.

⁸ Світова гібридна війна: український фронт / За заг. ред. В.П. Горбуліна / Національний інститут стратегічних досліджень. К.: НІСД, 2017. 496 с.

⁹ Магда Є.В. Гібридна війна: вижити і перемогти. Х.: Віват, 2015. 304 с.

¹⁰ Степаненков М.М., Кобзев А.В., Романенко В.В. Шляхи вдосконалення методів отримання і обробки інформації у засобах повітряної радіотехнічної розвідки. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України*. 2017. № 2 (27). С. 121–123. URL: <https://doi.org/10.30748/nitps.2017.27.23>

¹¹ Нікітіна Л., Яценко І. Моделі та методи прийняття рішень: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХПІ», 2023. 179 с.

¹² Фурсіна Н.А. Теорія виникнення військових конфліктів, воєн. *Економіка та держава*. 2018. № 12. С. 81–88.

¹³ Біляк Ю.В. Історичні аспекти виникнення конфлікту та еволюція поглядів. *Агроевіт*. 2017. № 13. С. 29–38.

Наприклад, вивчення Карибської кризи 1962 року розкриває складну динаміку прийняття рішень та дипломатії в умовах ядерного протистояння¹⁴.

Соціологічний підхід досліджує вплив війн на суспільство та культуру. Він розглядає такі аспекти, як зміни в соціальній структурі, гендерних ролях та національній ідентичності під час і після конфліктів. Наприклад, аналіз наслідків В'єтнамської війни (1955-1975) для американського суспільства виявляє глибокі соціальні та культурні трансформації, включаючи зростання антивоєнного руху та зміни у суспільному сприйнятті ролі військових¹⁵.

Психологічний підхід фокусується на індивідуальних та групових факторах, що впливають на поведінку під час конфліктів. Він вивчає такі явища, як групова динаміка, лідерство та психологічні травми. Дослідження посттравматичного стресового розладу (ПТСР) серед ветеранів різних конфліктів, від Другої світової війни до сучасних операцій в Іраку та Афганістані, демонструє довготривалий психологічний вплив війни на учасників бойових дій.

Стратегічний підхід аналізує військові стратегії, тактики та технології. Він розглядає еволюцію військової думки та практики. Наприклад, вивчення стратегії «блискавичної війни» (Бліцкриг), застосованої Німеччиною на початку Другої світової війни, та її подальшого розвитку в концепції «мережецентричної війни» в сучасну епоху демонструє зміни в підходах до ведення бойових дій¹⁶.

Класифікація воєнних конфліктів здійснюється за різними критеріями, що дозволяє систематизувати їх вивчення¹⁷:

1. За масштабом виділяють локальні конфлікти (наприклад, громадянська війна в Сьєрра-Леоне 1991-2002 рр.), регіональні конфлікти (наприклад, Арабо-ізраїльський конфлікт), глобальні конфлікти (наприклад, Перша та Друга світові війни);
2. За тривалістю виділяють короткострокові конфлікти (наприклад, Шестиденна війна 1967 року), середньострокові конфлікти (наприклад, Фолклендська війна 1982 року) та довгострокові конфлікти (наприклад, Столітня війна 1337-1453 рр.);
3. За інтенсивністю бувають низькоінтенсивні конфлікти (наприклад, партизанська війна в Колумбії), середньоінтенсивні конфлікти (наприклад, Ірано-іракська війна 1980-1988 рр.) та високоінтенсивні конфлікти (наприклад, операція «Буря в пустелі» 1991 року);

¹⁴ Боднар В. Сучасні теорії конфлікту. *Науковий вісник ужгородського університету. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія*. 2010. Вип. 15. С. 220-224.

¹⁵ Hoffman G. Conflict in the 21st century: The rise of hybrid wars. URL: http://www.potomac institute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf

¹⁶ Burgess G. Kenneth Boulding: A legacy of ideas. URL: <https://www.beyondintractability.org/library/kenneth-boulding-legacy-ideas>

¹⁷ Великі війни, великі трансформації, 1918-2018 роки: конфлікти та мир у XX і XXI сторіччях: Матеріали ІХ міжнародної наук.-практ. конф. (м. Київ, 26-27 листопада 2018 р.) / Укладачі А.А. Мельниченко, П.В. Кутуєв, А.О. Хом'як. Київ, 2018. 276 с.

4. За характером міждержавні конфлікти (наприклад, війна між Індією та Пакистаном), внутрішньодержавні конфлікти (наприклад, громадянська війна в Сирії), транснаціональні конфлікти (наприклад, глобальна війна з тероризмом);

5. За методами ведення виділяють конвенційні конфлікти (наприклад, Корейська війна 1950–1953 рр.), неконвенційні конфлікти (наприклад, партизанська війна у В'єтнамі) та гібридні конфлікти (наприклад, російсько-українська війна з 2014 року).

Роль міжнародних організацій у врегулюванні воєнних конфліктів є критично важливою в сучасному світі. Організація Об'єднаних Націй (ООН), створена після Другої світової війни, є головним міжнародним органом, відповідальним за підтримання миру та безпеки. Діяльність ООН включає¹⁸:

1. Превентивну дипломатію та посередництво, наприклад, місія ООН у Македонії (UNPREDEP) у 1995–1999 роках успішно запобігла поширенню конфлікту з сусідніх країн.

2. Миротворчі операції, ООН провела понад 70 миротворчих операцій з 1948 року. Наприклад, місія ООН у Сьєрра-Леоне (UNAMSIL) у 1999–2005 роках допомогла завершити громадянську війну та відновити мир у країні.

3. Постконфліктне миробудівництво, комісія ООН з миробудівництва створена у 2005 році, працює над відновленням країн після конфліктів. Наприклад, у Бурунді комісія допомогла провести вибори та сприяла економічному відновленню.

4. Накладання санкцій на агресорів, Рада Безпеки ООН має повноваження накладати санкції на держави, що порушують міжнародне право. Наприклад, санкції проти Іраку після вторгнення в Кувейт у 1990 році.

Інші регіональні організації також відіграють важливу роль у врегулюванні конфліктів. НАТО провело операції в Боснії та Герцеговині (1995–2004 рр.) та Косово (з 1999 року), які допомогли стабілізувати ситуацію на Балканах¹⁹. Європейський Союз здійснює цивільні та військові місії в рамках Спільної політики безпеки і оборони. Наприклад, операція EUFOR Althea в Боснії та Герцеговині з 2004 р.²⁰ Організація з безпеки і співробітництва в Європі проводить моніторингові місії, зокрема в Україні з 2014 року. Африканський Союз проводить миротворчі операції на континенті, наприклад, місія АС у Сомалі (AMISOM) з 2007 року.

Ефективність міжнародних організацій часто залежить від політичної волі держав-членів та наявності ресурсів. Наприклад, нездатність ООН запобігти геноциду в Руанді у 1994 році продемонструвала обмеження миротворчих зусиль при відсутності політичної волі великих держав.

¹⁸ Hansen M.J. Potential for peace journalism? Exploring the factors that influenced the coverage of Hong Kong's Anti-Extradition protests (Bachelor's thesis). Peace and Conflict Studies, Supervisor: Maja Povrzanović Frykman. URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1503565/FULLTEXT02>

¹⁹ Gilboa E. Media and conflict resolution: A framework for analysis. *Marquette Law Review*. 2010. № 93 (1). P. 87–110.

²⁰ Doucet L. Syria & the CNN effect: What role does the media play in policy making? *Daedalus*. 2018. № 147 (1). P. 141–157.

Війни 20 століття кардинально трансформували методи ведення бойових дій. Перша світова війна (1914-1918) характеризувалася впровадженням нових видів озброєнь. Танки вперше масово застосували британці в битві на Соммі 1916 року²¹. Літаки спочатку використовувались для розвідки, а згодом і для бомбардувань. Німеччина розгорнула кампанію необмеженої підводної війни.

Позиційна війна на Західному фронті стала визначальною рисою конфлікту: лінія фронту протяжністю понад 750 км від Ла-Маншу до швейцарського кордону залишалася майже незмінною більшу частину війни. Застосування хімічної зброї, вперше масово використаної німцями під Іпром у 1915 році, призвело до понад 1,3 мільйона жертв. Масштаб мобілізації людських ресурсів був безпрецедентним: понад 70 мільйонів військовослужбовців, з яких близько 9 мільйонів загинуло²².

Друга світова війна (1939-1945) відзначилася глобальним характером, охопивши Європу, Африку, Азію та Тихий океан, залучивши 61 країну. Нові стратегії, такі як блискавична війна (Бліцкриг), успішно застосована Німеччиною в Польщі (1939 р.) та Франції (1940 р.), кардинально змінили тактику ведення бою²³. Масове використання авіації призвело до руйнівних бомбардувань міст, яких як Ковентрі та Дрезден. Значні танкові битви, наприклад при Курську, демонстрували важливість бронетехніки.

Кульмінацією стало застосування ядерної зброї: атомні бомбардування Хіросіми та Нагасакі в серпні 1945 року призвели до капітуляції Японії²⁴. Особливістю цієї війни були колосальні втрати серед цивільного населення: загальні втрати оцінюються в 50-80 мільйонів життів, з яких більше половини – цивільні.

Обидві війни продемонстрували стрімкий розвиток військових технологій та їх вплив на характер бойових дій, а також безпрецедентні масштаби людських втрат і руйнувань.

Наслідки цих війн для європейського континенту були катастрофічними: мільйони загиблих, зруйновані міста та інфраструктура, економічний занепад. Водночас, ці конфлікти призвели до створення нових міжнародних інститутів (Ліга Націй після Першої світової війни, ООН після Другої) та змінили баланс сил у світі, зокрема призвівши до початку Холодної війни між США та СРСР.

Після завершення Холодної війни характер військових конфліктів зазнав значних змін. Ключовими особливостями стали:

- боротьба з тероризмом, наприклад, США та їхні союзники по НАТО провели масштабні операції в Афганістані (з 2001 року) та Іраку (2003-2011)²⁵. Ці конфлікти

²¹ Фурсіна Н.А. Теорія виникнення військових конфліктів, *воєн. Економіка та держава*. 2018. № 12. С. 81-88.

²² Толокольнікова К. Воєнний конфлікт у медіа з погляду науковців. *MediaSapiens*. 2015. URL: <https://ms.detector.media/mediaanalitika/post/14384/2015-10-12-voennii-konflikt-u-media-z-poglyadu-naukovtsiv/>

²³ Додонов Р.О. Гібридна війна: in verbo et in praxi: Монографія. Вінниця: ТОВ «Нілан.ЛТД», 2017. 412 с.

²⁴ Lynch J. Peace journalism: Theoretical and methodological developments. *Global Media and Communication*. 2015. № 11 (3). P. 193-199.

²⁵ Фурсіна Н.А. Теорія виникнення військових конфліктів, *воєн...*

відзначилися використанням високоточної зброї та широким застосуванням безпілотних літальних апаратів (БПЛА) для розвідки і нанесення ударів.

- близькосхідні конфлікти, де, наприклад, продовження арабо-ізраїльського протистояння, громадянська війна в Сирії (з 2011 року) та Єменський конфлікт (з 2014 року) демонструють складність і багатосторонність сучасних регіональних конфліктів, часто за участю зовнішніх сил.

- «Арабська весна» – революційні події 2011 року в ряді арабських країн призвели до дестабілізації регіону та посилення радикальних ісламістських рухів, зокрема ІДІЛ²⁶.

- гібридні конфлікти – російсько-українська війна (з 2014 року) стала прикладом нового типу протистояння, що поєднує класичні військові дії з невійськовими методами, включаючи інформаційні операції, кібератаки та економічний тиск.

Ці конфлікти демонструють зростаючу роль технологій, асиметричність протистоянь, складність геополітичних відносин та розмивання межі між війною і миром у сучасному світі²⁷.

Висновки. Дослідження еволюції форм і методів ведення військових та збройних конфліктів у 20–21 ст. виявило ряд ключових тенденцій та характеристик, які мають важливе значення для розуміння сучасної геополітичної ситуації та прогнозування майбутніх викликів у сфері міжнародної безпеки.

Перш за все, слід відзначити зростаючу складність і багатовимірність сучасних конфліктів. Якщо на початку 20 ст. війни здебільшого велися між національними державами з використанням конвенційних збройних сил, то сьогодні ми спостерігаємо значно ширший спектр учасників конфліктів, включаючи недержавних акторів, терористичні організації та приватні військові компанії. Крім того, сучасні конфлікти часто виходять за межі суто військового протистояння, охоплюючи економічну, інформаційну, кібернетичну та інші сфери.

Науково-технічний прогрес відіграв визначальну роль у трансформації характеру війн. Поява нових видів озброєнь, таких як ядерна зброя, високоточні ракетні системи, безпілотні літальні апарати та кіберзброя, кардинально змінила стратегію і тактику ведення бойових дій. Це призвело до зміщення акценту з масових армій на високотехнологічні, мобільні та спеціалізовані підрозділи. Крім того, розвиток інформаційних технологій створив нове поле битви – кіберпростір, де ведуться операції з потенційно катастрофічними наслідками для критичної інфраструктури та економіки держав.

²⁶ Горбулін В.П. Світова гібридна війна: український фронт / Національний інститут стратегічних досліджень. К.: НІСД, 2017. 496 с.

²⁷ Krupenya I.M. Putin's war against Ukraine from the hybrid aggression to full-scale war and its consequences. Development trends in social science in the era of digitalization: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. С. 136–155.

Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів залишається значною, але неоднозначною. З одного боку, такі структури як ООН, ОБСЄ, НАТО та інші регіональні організації мають у своєму розпорядженні широкий інструментарій для запобігання та вирішення конфліктів, включаючи миротворчі операції, санкції та дипломатичне посередництво. З іншого боку, ефективність цих механізмів часто обмежується політичними інтересами окремих держав-членів, що призводить до паралічу в прийнятті рішень та нездатності вчасно реагувати на кризові ситуації.

Світові війни 20 ст. стали поворотними моментами в історії людства, призвівши до кардинальної перебудови міжнародної системи. Вони не лише змінили геополітичну карту світу, але й стимулювали створення нових міжнародних інститутів безпеки, таких як Ліга Націй, а згодом і ООН. Ці інституції, незважаючи на їхні обмеження, відіграли важливу роль у запобіганні новому глобальному конфлікту та сприяли розвитку міжнародного права.

Постбіполярна епоха, яка настала після завершення Холодної війни, характеризується зростанням кількості локальних та регіональних конфліктів. Ці конфлікти часто мають етнічний, релігійний або сепаратистський характер і відзначаються високою інтенсивністю та складністю врегулювання. Крім того, ця епоха ознаменувалася появою нових форм протистояння, таких як гібридні війни та кіберконфлікти, які розмивають традиційні межі між війною і миром та створюють нові виклики для міжнародної безпеки.

Аналіз сучасних тенденцій дозволяє прогнозувати, що майбутні конфлікти будуть характеризуватися подальшою гібридизацією, зростанням ролі технологій та інформаційного протистояння. Очікується, що штучний інтелект, автономні системи озброєнь та квантові обчислення стануть ключовими факторами у військовій сфері. Водночас, інформаційні операції та психологічний вплив набуватимуть все більшого значення у досягненні стратегічних цілей.

З огляду на ці тенденції, для ефективного запобігання та вирішення майбутніх конфліктів необхідний комплексний підхід, який враховує не лише військові, але й технологічні, соціальні, економічні та екологічні фактори. Це вимагає посилення міжнародного співробітництва, розвитку нових механізмів кризового управління та адаптації міжнародного права до реалій сучасних конфліктів.

Таким чином, розуміння еволюції форм і методів ведення військових та збройних конфліктів є критично важливим для розробки ефективних стратегій забезпечення міжнародної безпеки в умовах швидко змінюваного світу. Це вимагає постійного моніторингу та аналізу нових тенденцій, адаптації військових доктрин та міжнародних інститутів, а також розвитку нових підходів до запобігання та врегулювання конфліктів.

REFERENCES

- Bernadskyi, B.V. (2012). *Mizhnarodni konflikti: kurs lektsii* [International conflicts: Lecture course]. Kyiv: DP "Vyd. dim "Personal" [in Ukrainian].

- Biliak, Yu.V. (2017). Istorychni aspekty vynyknennia konfliktu ta evoliutsiia pohliadiiv [Historical aspects of conflict emergence and evolution of views]. *Ahrosvit*, 13, 29–38 [in Ukrainian].
- Bodnar, V. (2010). Suchasni teorii konfliktu [Modern conflict theories]. *Naukovyi zbirnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Politolohiia, Sotsiologiia, Filosofiia*, 15, 220–224 [in Ukrainian].
- Burgess, G. (1994). Kenneth Boulding: A legacy of ideas. *Beyond Intractability*. Retrieved from <https://www.beyondintractability.org/library/kenneth-boulding-legacy-ideas> [in English].
- Day, S.S. (2019). Syrian crisis representation in the media: The CNN effect, framing, and tone. *The University of Mississippi Undergraduate Research Journal*, 3 (1), Article 1. Retrieved from <https://egrove.olemiss.edu/umurjournal/vol3/iss1/1> [in English].
- Dodonov, R.O. (Ed.). (2017). *Hibrydna viina: in verbo et in praxi* [Hybrid war: In verbo et in praxi]. Vinnytsia: TOV 'Nilan-LTD' [in Ukrainian].
- Doucet, L. (2018). Syria & the CNN effect: What role does the media play in policy making? *Daedalus*, 147 (1), 141–157 [in English].
- Fursina, N.A. (2018). Teoriia vynyknennia viiskovykh konfliktiv, voien [Theory of military conflicts and wars]. Retrieved from http://www.economy.in.ua/pdf/12_2018/18.pdf [in Ukrainian].
- Gilboa, E. (2009). Media and conflict resolution: A framework for analysis. *Marquette Law Review*, 93 (1), 87–110 [in English].
- Horbulin, V.P. (Ed.). (2017). *Svitova hibrydna viina: ukrainskyi front* [World hybrid war: Ukrainian front]. Kyiv: National Institute for Strategic Studies [in Ukrainian].
- Hansen, M.J. (2020). Potential for peace journalism? Exploring the factors that influenced the coverage of Hong Kong's Anti-Extradition protests (Bachelor's thesis). Peace and Conflict Studies, Supervisor: Maja Povrzanović Frykman. Retrieved from <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1503565/FULLTEXT02> [in English].
- Hetmanchuk, M.P. (Ed.). (2010). *Aktualni problemy suchasnoi polityky: Slovnyk dlia pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv* [Current issues of modern politics: Dictionary for law enforcement officers]. Lviv: Lviv State University of Internal Affairs [in Ukrainian].
- Hoffman, G. (2007). *Conflict in the 21st century: The rise of hybrid wars*. Retrieved from http://www.potomac institute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf [in English].
- Huberskyi, L.V. (1999). Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn [Current problems of international relations]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, 13, 3–7 [in Ukrainian].
- Khudolii, A.O. (2022). *Informatsiina viina 2014–2022* [Information war 2014–2022]. Ostroh: National University of Ostroh Academy Publishing [in Ukrainian].
- Krupenya, I.M. (2023). Putin's war against Ukraine from the hybrid aggression to full-scale war and its consequences. In *Development trends in social science in the era of digitalization: Scientific monograph* (pp. 136–155). Riga: Baltija Publishing. Retrieved from <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/304/8439/17617-1> [in English].
- Lynch, J. (2015). Peace journalism: Theoretical and methodological developments. *Global Media and Communication*, 11 (3), 193–199 [in English].
- Mahda, Ye.V. (2015). *Hibrydna viina: vyzyty i peremohty* [Hybrid war: Survive and win]. Kharkiv: Vivat [in Ukrainian].
- Nikitina, L. & Yatsenko, I. (2023). *Modeli ta metody pryiniattia rishen: Navchalnyi posibnyk* [Models and methods of decision making: Textbook]. Kharkiv: NTU 'KhPI' [in Ukrainian].

- Potiekhin, O.V. & Klymenko, Yu.A. (2021). Yevropa na shliakhu do Druhoi svitovoi viiny: Polemichni notatky [Europe on the way to World War II: Polemical notes]. *Naukovyi shchorichnyk 'Ukraina dyplomatychna'*, 22, 127-144 [in Ukrainian].
- Radkovets, Yu.I. (2014). Oznaky tekhnolohii 'hibrydnoi viiny' v ahresyvykh diakh Rosii proty Ukrainy [Signs of 'hybrid war' technologies in Russia's aggressive actions against Ukraine]. *Nauka i oborona*, 3, 36-42 [in Ukrainian].
- Smolii, V. (Ed.). (2022). *POVOROTNYI PUNKT: Viina Rosii proty Ukrainy u chasovykh sharakh i prostorakh mynuloho. Dialohy z istorykamy. U 2 knyhakh – Knyha 2* [TURNING POINT: Russia's war against Ukraine in time layers and spaces of the past. Dialogues with historians. In 2 books – Book 2]. Kyiv: Institute of History of Ukraine [in Ukrainian].
- Stepanenkova, M.M., Kobziev, A.V. & Romanenko, V.V. (2017). Shliakhy vdoskonalennia metodiv otrymannia ta obrobky informatsii v zasobakh povitrianoi radiotekhnichnoi rozvidky [Ways to improve methods of obtaining and processing information in air electronic intelligence means]. *Nauka i tekhnika Povitrianykh Syl Zbroinykh Syl Ukrainy*, 2(27), 121-123. DOI: <https://doi.org/10.30748/nitps.2017.27.23> [in Ukrainian].
- Sytnyk, H.P. (2012). *Derzhavne upravlinnia u sferi natsionalnoi bezpeky (kontseptualni ta orhanizatsiino-pravovi zasady): Pidruchnyk* [Public administration in the field of national security (conceptual and organizational-legal principles): Textbook]. Kyiv: NADU [in Ukrainian].
- Tolokolnikova, K. (2015). Voiennyi konflikt u media z pohliadu naukovtsiv [Military conflict in the media from the perspective of scholars]. Retrieved from <https://ms.detector.media/mediaanalitika/post/14384/2015-10-12-voennii-konflikt-u-media-z-poglyadu-naukovtsiv/> [in Ukrainian].
- Yenin, M. & Zorina, A. (2018). Viiny na Donbasi v tsyvilizatsiynomu dyskursi ta masovii svidomosti meshkantsiv Ukrainy [Wars in Donbas in the civilizational discourse and mass consciousness of the inhabitants of Ukraine]. In *Velyki viiny, velyki transformatsii 1918–2018: konflikty ta myr u XX ta XXI stolittiakh: Materialy IX mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 191-198). Kyiv [in Ukrainian].